

Læreplan i samisk historie og samfunn

Dette er en oversettelse av den fastsatte læreplanteksten. Læreplanen er fastsatt på nordsamisk.

Læreplanen i samisk historie og samfunn i studieforberevende programfag fastsatt som forskrift av Sametinget 23.03.2021 med hjemmel i lov av 17.juli 1998 nr 61 om grunnskolen og den videregående opplæringa opplæringslova § 6-4 andre ledd.

Gjelder fra 01.08.2021

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Samisk historie og samfunn handler om å få innsikt i samisk historie, kultur, samfunnsliv og rettigheter. Faget handler blant annet om samenes forhold til naturen og skal gi elevene en forståelse av variasjon og mangfold i levetilstander og livsbetingelser i Sápmi/Sábme/Saepmie. Gjennom å legge opp til samfunnskritisk tenkning og ved at elevene drøfter og tar stilling til ulike samfunnsspørsmål, skal faget bidra til at elevene blir aktive medborgere. Kunnskap om samisk historie og samfunn skal danne grunnlag for å håndtere ulike samfunnsutfordringer og bidra til bærekraftig utvikling og toleranse i samfunns- og arbeidslivet.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget for opplæringen. Samisk historie og samfunn skal bidra til å styrke engasjementet for å verne om menneskerettighetene og demokratiet. Faget skal også bidra til å vekke nysgjerrigheten og ønsket om å utforske samisk historie og samfunn. Kunnskap om sentrale samiske verdier skal bidra til at elevene anerkjenner og verdsetter flerkulturelt mangfold, og til å styrke forståelsen av identitet og tilhørighet. Samisk historie og samfunn er forankret i samiske verdier og samisk språk, kultur og samfunnsliv. Faget skal også forberede elevene på videre studier og et arbeids- og samfunnsliv.

Kjerneelementer

Luondu ja kultuvra

Kjerneelementet natur og kultur handler om samenes kultur og samspill med naturen i fortid, nåtid og framtid. Det innebærer å forstå forholdet mellom mennesket og naturen, som står sentralt i samisk naturfilosofi.

Kjerneelementet handler videre om utvikling av kunnskap om og forståelse av samiske tradisjoner, herunder bruk og ressursutnyttelse av land og vann og bærekraftig utvikling i tråd med naturressursene. Kjerneelementet natur og kultur handler også om kunnskap om samisk mangfold, samiske verdier og livsformer og identitetsbygging.

Sápmelaččaid ja eará álbmotčearddaid deaivvadeamit

Kjerneelementet møter mellom samer og andre folkegrupper handler om møter mellom ulike folkegrupper i Sápmi/Sábme/Saepmie opp gjennom tidene. Det handler om konsekvenser av disse møtene slik det framstilles i muntlige og skriftlige kilder. Videre handler det om innsikt i hvilken betydning samspillet mellom folkegrupper har for en bærekraftig utvikling i et samfunn, og hvordan gjensidig påvirkning mellom folkegrupper skaper økt forståelse av

utviklingen i ulike samfunn. Kjerneelementet handler også om hvordan idéhistoriske strømninger og politiske handlinger har påvirket relasjonene mellom folkegruppene.

Dekoloniseren

Kjerneelementet dekolonisering handler om innsikt i kolonisering og dekolonisering av Sápmi. Dette kjerneelementet åpner for refleksjon over hvilke konsekvenser kolonisering og dekolonisering har fått og kan få i områder med urfolk. Kjerneelementet dekolonisering kan også bidra til forståelse av hvordan revitaliseringsprosesser kan medføre framvekst av urfolks politiske bevegelser, knyttet til internasjonale erklæringer og konvensjoner. Videre handler kjerneelementet om forståelse og refleksjon over prosesser for vitalisering og videreutvikling av urfolks selvbestemmelse, språk, kultur og identitet.

Metoda ja gáldokritihkka

Kjerneelementet metode og kildekritikk handler om innhenting, tolking og bruk av historisk materiale på en kildekritisk måte. Kjerneelementet handler også om refleksjoner over ulikheter mellom urfolksperspektiver og vestlige perspektiver i ulike kilder. Kunnskap om de ulike perspektivene handler om refleksjon over forskningsmetoder rundt urfolksspørsmål. Videre handler kjerneelementet om etiske problemstillinger i samfunnsforskning, spesielt forskning på samer og andre urfolk, og om refleksjon over forholdet mellom vitenskapelig kunnskap og urfolks tradisjonelle kunnskap.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I samisk historie og samfunn handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å få kompetanse til å mestre det å leve i et flerkulturelt samfunn og å sette grenser og respektere andres grenser. Faget skal gi en forståelse av fortid og nåtid som både kan bekrefte og utfordre selvbildet deres og bidra til identitetsutvikling og livsmestring.

Demokrati og medborgerskap

I samisk historie og samfunn handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å delta i demokratiske prosesser og om å reflektere over dilemmaer rundt det å anerkjenne både flertallets rett og mindretallets rettigheter. Det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap skal bidra til respekt for meningsbrytning og stimulere til kritisk tenkning og aktiv deltakelse.

Bærekraftig utvikling

I samisk historie og samfunn handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om forvaltning av naturressurser i det samiske samfunnet. Videre handler det om å reflektere over mulige bærekraftige løsninger på ulike utfordringer og interessekonflikter og om å bevare livsgrunnlaget for framtidige generasjoner. Det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling handler også om å forstå hvordan de ulike dimensjonene av bærekraftig utvikling kan få betydning i samiske områder.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i samisk historie og samfunn innebærer å formidle kunnskap gjennom å presentere, tolke, og drøfte ulike problemstillinger. Det innebærer også å skape mening gjennom å lytte, tale og fremme egne meninger i spontan og forberedt samtale.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i samisk historie og samfunn innebærer å utforme faglige problemstillinger og skrive ulike faglige tekster med kildehenvisninger. Videre vil skriving i faget bidra til læring gjennom å la elevene uttrykke meninger, ideer og kunnskaper om ulike historiske hendelser og aktuelle samfunnsfaglige temaer, slik at de kan delta aktivt i samfunnslivet på en kritisk og reflektert måte.

Å kunne lese

Å kunne lese i samisk historie og samfunn innebærer å ta i bruk ulike strategier for å forstå og tolke meningsinnhold og sammenheng i og mellom ulike tekster. Videre innebærer det å finne, vurdere og reflektere kritisk over informasjon fra ulike kilder og oppgi disse.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i samisk historie og samfunn innebærer å bruke digitale verktøy til å innhente informasjon og produsere og bearbeide digitale produkter. Det innebærer også å bruke digitale kommunikasjons- og samarbeidsverktøy på en kreativ og hensiktsmessig måte. Elevene skal utøve digital kildekritikk, vise til kilder på en hensiktsmessig og etterrettelig måte, være bevisst på kildeperspektivet og følge regler og normer for digital samhandling.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering samisk historie og samfunn 1

Kompetansemål etter samisk historie og samfunn 1

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- utforske økonomiske, sosiale, politiske og kulturelle forhold for ulike folkegrupper i Sápmi/Sábme/Saepmie og drøfte årsaker til og konsekvenser av møter mellom ulike folkegrupper
- drøfte årsaker til og endringer i samisk barneoppdragelse og reflektere over arbeidsfordeling mellom kjønnene i det samiske samfunnet
- reflektere over hvordan ulike perspektiver har preget og preger forskning på urfolk
- gjøre rede for endringer i ressursutnyttelse og livsformer i Sápmi/Sábme/Saepmie fra veidesamfunn til i dag og drøfte konsekvensene av denne utviklingen
- drøfte et selvvalgt samisk samfunnsfaglig tema ved hjelp av ulike kilder
- sammenligne hvordan samiske tradisjoner og verdier fra ulike samiske områder framstilles i ulike muntlige og skriftlige kilder
- beskrive ulike teorier om samenes opphav og reflektere over det å kjenne sin egen og andres identitet
- gjøre rede for et samisk kulturuttrykk og reflektere over hvordan det har blitt påvirket av andre kulturer
- utforske tro og verdenssyn i det samiske samfunnet og sammenligne det med andre trosretninger og verdenssyn
- beskrive ulike revitaliseringsprosesser i Sápmi/Sábme/Saepmie og reflektere over hvordan disse påvirker samenes situasjon i dag
- analysere ulike årsaker til demografiske endringer i Sápmi/Sábme/Saepmie og drøfte hvilke konsekvenser dette har hatt og har for individ og samfunn og for bærekraftig utvikling
- gjøre rede for nasjonalstaters politikk overfor urfolk i Sápmi/Sábme/Saepmie og sammenligne denne politikken med politikken som føres overfor andre urfolk

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse i samisk historie og samfunn 1. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de innhenter og tolker opplysninger om samisk kultur, historie og samfunnsliv. Elevene utvikler og viser også kompetanse når de reflekterer over hvilken betydning møter mellom ulike folkegrupper har hatt i Sápmi/Sábme/Saepmie gjennom tidene. Videre viser og utvikler elevene

kompetanse i faget gjennom å sette seg inn i hvordan dekolonisering har påvirket språk, kultur, identitet og samfunnsutvikling, og ved å bruke samfunnsfaglige metoder og utøve kildekritikk.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får utforske faglige spørsmål. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i samisk historie og samfunn 1, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle seg i faget muntlig, skriftlig og digitalt.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter samisk historie og samfunn 1. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk historie og samfunn 1 basert på kompetansen eleven har vist ved å kommunisere faglig kompetanse.

Kompetansemål og vurdering samisk historie og samfunn 2

Kompetansemål etter samisk historie og samfunn 2

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne

- gjøre rede for ulike samiske verdier og tradisjonell kunnskap knyttet til naturen, og vurdere nytten og verdien av å bevare og videreføre disse til neste generasjon
- gjøre rede for og drøfte ulike framstillinger av samenes historiske rettigheter til land og vann sett i lys av dagens situasjon
- beskrive individuell og kollektiv eiendomsrett i Sápmi/Sábme/Saepmie og drøfte hvordan dette kan skape utfordringer i et flerkulturelt samfunn
- gjøre rede for revitaliseringsprosesser i Sápmi/Sábme/Saepmie og drøfte hvilke konsekvenser konvensjoner, erklæringer og endringer i lovverket har for samene
- innhente og analysere ytringer om samer i ulike medier og drøfte disse i krysningen mellom hatefulle ytringer og trakassering på den ene siden og ytringsfriheten på den andre
- bruke samfunnsfaglig teori og metode og presentere en selvvalgt samisk samfunnsfaglig problemstilling

- gjøre rede for samenes tradisjonelle landskapsforståelse og endringer i dette, og reflektere over hvordan dette påvirker samisk identitet og tilhørighet.
- gjøre rede for ulike nasjonale og internasjonale samarbeidsarenaer med samisk deltakelse, og reflektere over hvordan disse skaper fellesskap og forståelse mellom ulike folkegrupper
- gjøre rede for hvordan forskere kan påvirkes av egen faglig og kulturell bakgrunn, og drøfte om forskningsmetoder og kulturelt ståsted kan prege framstillingen av fortiden

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og utvikle kompetanse i samisk historie og samfunn 2. Elevene viser og utvikler kompetanse i faget når de innhenter kunnskap om og tolker samisk kultur, historie og samfunnsliv. Elevene utvikler og viser også kompetanse når de reflekterer over hvilken betydning ulike møter mellom folk har hatt i Sápmi/Sábme/Saepmie gjennom tidene. Videre utvikler og viser elevene kompetanse i faget gjennom å vurdere hvordan dekolonisering har påvirket språk, kultur, identitet og samfunnsutvikling, og ved å ta i bruk samfunnsfaglige metoder og utøver kildekritikk.

Læreren skal legge til rette for elevmedvirkning og stimulere til lærelyst ved at elevene får utforske faglige problemstillinger og arbeide kreativt for å finne svar på disse. Læreren skal være i dialog med elevene om utviklingen deres i samisk historie og samfunn 2, og elevene skal få mulighet til å prøve seg fram. Med utgangspunkt i kompetansen elevene viser, skal de få mulighet til å sette ord på hva de opplever at de får til, og reflektere over egen faglig utvikling. Læreren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at elevene kan bruke veiledningen for å utvikle seg i faget. i faget muntlig, skriftlig og digitalt.

Standpunktvurdering

Standpunkt karakteren skal være uttrykk for den samlede kompetansen eleven har ved avslutningen av opplæringen etter samisk historie og samfunn 2. Læreren skal planlegge og legge til rette for at eleven får vist kompetansen sin på varierte måter som inkluderer forståelse, refleksjon og kritisk tenkning, i ulike sammenhenger. Læreren skal sette karakter i samisk historie og samfunn 2 basert på kompetansen eleven har vist ved å kommunisere faglig kompetanse